

Medzinárodnoprávne aspekty ruskej anexie polostrova Krym

International Legal Aspects of the Russian Annexation of the Crimean Peninsula

Kristián Blaškovič

Abstract: *This paper deals with a detailed assessment of the legality of the Russian military action on the Crimea in year 2014 which is generally considered as an aggression. The author does not want to challenge this view; rather he attempts to offer a detailed analysis of several explicit or implicit justifications put forward by Russia. First of all, he sets a legal framework for analysis, then identifies relevant legal aspects concerning the so-called Crimean question (i.e. protection of the Russian minority, remedial secession, intervention by invitation, self-determination, regional referendum) and, finally, provides a detailed analysis of each of them from the international and the national points of view. In the paper, he pays attention also to the international debates concerning the Crimea which took place predominantly at the United Nations Security Council and, to lesser extent, at the General Assembly of the United Nations.*

Key Words: *International Public Law; the United Nations Organization; the United Nations Security Council; Charter of the United Nations; Annexation; Aggression; Legality; Use of Force; the Crimea; the Russian Federation; Ukraine.*

Abstrakt: *Príspevok sa venuje detailnému hodnoteniu legality ruského vojenského zásahu na Kryme v roku 2014, ktorý sa všeobecne považuje za agresiu. Autor nechce spochybniť tento názor, skôr sa snaží ponúknuť detailnú analýzu viacerých explicitných aj implicitných odôvodnení, ktoré boli Ruskom predložené. Najprv ustanovuje právny rámec pre analýzu, následne identifikuje relevantné právne aspekty vzťahujúce sa na tzv. krymskú otázku (t.j. ochrana ruskej menšiny, nápravná secesia, intervencia na základe pozvania, sebaurčenie, miestne referendum), a nakoniec poskytuje detailnú analýzu každého z nich, rovnako z medzinárodného, ako aj vnútroštátneho uhla pohľadu. V príspevku venuje pozornosť i medzinárodným diskusiám týkajúcim sa Krymu, ktoré prebiehali predovšetkým v Bezpeč-*

nostnej rade Organizácie Spojených národov, a v menšej miere tiež vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov.

KLúčové slová: Medzinárodné verejné právo; Organizácia Spojených národov; Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov; Charta Organizácie Spojených národov; anexia; agresia; legalita; použitie sily; Krym; Ruská federácia; Ukrajina.

Úvod

Príčlenenie Krymu k Ruskej federácii, ktoré sa odohralo na jar roku 2014, vyvolalo širokú vlnu polemík a pomerne jednoznačných debát týkajúcich sa legality tohto kroku. Uvedený príspevok si nekladie za cieľ spochybníť doteraz vyslovené názory na túto otázku; skôr má ambíciu poukázať na všetky jej aspekty, vrátane ponuky náležitej právnej analýzy, ktorá doteraz v domácej odbornej literatúre absentovala. Neexistencia komplexnej právnej analýzy tzv. krymskej otázky je pravdepodobne daná dvoma príčinami. Prvá príčina môže spočívať v jej jednoznačnosti (protiprávnosti), v dôsledku čoho o ňu slovenská veda medzinárodného práva neprejavila patričný záujem. Druhá príčina môže byť spôsobená náročnosťou analýzy predmetnej otázky cez prizmu použitia sily v medzinárodnom práve ako pododvetví medzinárodného práva, ktoré sa v slovenských podmienkach neteší veľkej obľube. Preto si uvedený príspevok kladie za cieľ analyzovať danú otázku predovšetkým z pozície medzinárodného práva (a osobitne použitia sily), a v menšej miere tiež z pohľadu vnútroštátneho práva (ukrajinskej ústavy), ktoré má však svoje medzinárodnoprávne aspekty. Účelom takéhoto holistického prístupu (teda hodnotenia cez prizmu medzinárodného práva aj vnútroštátneho práva) je snaha ponúknuť komplexný pohľad na predloženú tému. Príspevok vynecháva predstavenie historických súvislostí predmetného prípadu, nakoľko sú odbornej i laickej verejnosti dobre známe alebo jednoducho zistiteľné. Rovnako sa nevenuje ani politickým či bezpečnostným aspektom prípadu, keďže by sa tým rozsah príspevku neúmerne rozšíril. Preto by v ňom čitateľ nemal hľadať analýzu podvratných aktivít Ruska na východe Ukrajiny, legalitu vzniku separatistických republík v Donecku a Luhansku, a ani sankcie Európskej únie zavedené voči Rusku. Pre úplnosť je zároveň potrebné podotknúť, že pred Medzinárodným súdnym dvorom aktuálne prebieha spor medzi Ukrajinou a Ruskom týkajúci sa výkladu Medzinárodného dohovoru o potlačaní financovania terorizmu a Medziná-

rodného dohovoru o potláčaní všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktoré sa čiastočne dotýkajú aj otázky Krymu. Nakoľko však ide v čase písania nášho príspevku o prebiehajúci spor a rozhodnutie Medzinárodného súdneho dvora ešte nebolo vynesené, zostane zameranie predloženého textu zakotvené pri analýze situácie z roku 2014.

Ako sme už uviedli, daná téma sa medzi slovenskými internacionalistami neteší veľkej pozornosti, a tak ani náš príspevok nemá na koho názory nadviazať. Z prostredia českej doktríny medzinárodného práva je však nevyhnutne potrebné uviesť príspevok Veroniky Bílkovej,¹ na zisteniach ktorej náš príspevok v určitých otázkach spočíva a v širšej miere ich aj rozvíja. Obsah a zameranie príspevku sa môžu zdať jednostranné, čo je dané jeho účelom – a ten nespočíva v hodnotení ruskej anexie Krymu ako celku (v tejto otázke existuje objektívne prevládajúca zhoda o jej protiprávnosti, ktorú autor príspevku nechce nijako spochybniť), ale v priblížení jednotlivých aspektov, z ktorých sa mozaika tzv. krymskej otázky skladá, a v posúdení ich legality, ktorá doposiaľ na Slovensku nebola komplexne analyzovaná. Z uvedeného konštatovania vychádza aj výskumná otázka predloženého príspevku: *Aké sú jednotlivé právne aspekty pričlenenia Krymu k Ruskej federácii a aká je ich legalita?* Už z povahy položenej otázky vyplýva, že jej skúmanie si vyžaduje dvojfázový prístup. Prvá fáza spočíva v identifikovaní jednotlivých právnych aspektov tzv. krymskej otázky, na ktoré v druhej fáze následne nadväzuje hodnotenie ich súladu s právom. Predkladané jednotlivé závery odzrkadľujú analýzy ruských krokov z pozície relevantných primárnych prameňov medzinárodného práva, medzi ktoré autor zaradil Chartu Organizácie Spojených národov a prevládajúce medzinárodnoprávne obyčaje, v menšej miere ďalej tiež dokumenty prijaté orgánmi Organizácie Spojených národov, najmä jej Valným zhromaždením. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov k tejto otázke, z pochopiteľných príčin, neprijala žiadnu relevantnú rezolúciu, napriek tomu sa ukázalo ako veľmi osožné sledovať v nej prebiehajúci vývoj diskusií o Kryme, počas ktorých Ruská federácia predložila niekoľko argumentov. Uvedené pramene sú podľa potreby doplnené názormi kvalifikovaných zahraničných predstaviteľov doktríny medzinárodného práva.

---

¹ Bližšie pozri BÍLKOVÁ, V. The Use of Force by the Russian Federation in Crimea. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* [online]. 2015, vol. 75, s. 27-50 [cit. 2017-12-15]. ISSN 0044-2348. Dostupné na: http://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_27_50.pdf.

Text nášho príspevku je členený na základe logickej nadväznosti. V jeho prvej časti je predstavená anexia ako všeobecný pojem, ako aj jej historický vývoj z pozície právnej regulácie, potom nasleduje analýza ruských krokov na podklade vybraných medzinárodných zmlúv (predovšetkým Charty Organizácie Spojených národov) a, hoci právne nezáväzných, predsa len relevantných dokumentov Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov. Keďže Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov má podľa Charty Organizácie Spojených národov hlavnú zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti (článok 24 odsek 1 Charty Organizácie Spojených národov) a riešenie uvedených otázok patrí do jej výlučnej kompetencie, vývoju diskusií v rámci tohto orgánu sa venuje samostatná časť príspevku. Následne sa na pozadí pozitívneho medzinárodného práva ponúka analýza identifikovaných právnych aspektov pričlenenia – ochrana ruskej menšiny, nápravná secesia ako potenciálny aspekt a intervencia na základe pozvania. Po nich nasleduje analýza tzv. krymského referenda z pozície medzinárodného práva a ukrajinského ústavného práva. Pozornosť sa tu venuje hlavne argumentu o práve národov na sebaurčenie a jeho právnej opodstatnenosti. Záver sumarizuje všetky čiastočné zistenia a ponúka tak komplexný pohľad na legalitu ruskej intervencie na Kryme.

Základný analytický rámec a identifikovanie relevantných aspektov predmetnej témy

Ako už bolo v úvode spomenuté, predkladaný príspevok nespochybňuje tvrdenie, že ruské kroky na Kryme boli protiprávne, ale vychádza z nich a ďalej analyzuje ich aspekty. Uvedené ruské počínanie by sa dalo pomerne jednoducho charakterizovať pojmom anexia, ktorú je možné definovať ako pričlenenie určitého územia ku štátnemu územiu inej krajiny, a to s použitím ozbrojenej sily.² V minulosti patrila anexia k pomerne častým a celkom obvyklým spôsobom nadobúdania štátneho územia, nakoľko aj vojna bola úplne prirodzenou súčasťou koexistencie štátov. Až Charta Organizácie Spojených národov sa stala dokumentom, ktorý použitie sily (a teda i nadobúdanie štátneho územia s jej pomocou) postavil úplne mimo sféru medzinárodnej legality. Cesta k tomu však nebola priama a zákaz použitia sily sa začal presadzovať až v období po prvej svetovej vojne, predovšetkým vďaka vzniku Spoločnosti národov v roku

---

² Pre širší výklad o anexii ako o protiprávnom spôsobe nadobudnutia štátneho územia pozri napríklad SHAW, M. N. *International Law*. 6th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 500-502. ISBN 978-0-521-72814-0.

1919,³ a neskôr prostredníctvom tzv. Briand-Kelloggovho paktu v roku 1928.⁴ Všetky uvedené dokumenty však vykazovali určité právne nedostatky, a tak až Charta Organizácie Spojených národov bola dokumentom, ktorý vo svojom článku 2 odsek 4 zakotvil absolútny zákaz hrozby silou a použitia sily, čím klasické *ius ad bellum* transformoval na *ius contra bellum*. Z uvedeného vyplýva, že, keďže sú v medzinárodnom práve zakázané použitie sily alebo hrozba silou, ako na nelegálne je potrebné hľadiť aj na všetky výsledky zahraničnej politiky štátov, ktoré boli dosiahnuté s použitím sily (nadobúdanie štátneho územia, uzavretie medzinárodných zmlúv,...).⁵ Od uvedenej základnej premisy sa budú odvíjať všetky ďalšie tvrdenia týkajúce sa analyzovaného prípadu polostrova Krym.

Pri hodnotení ruského „riešenia“ tzv. krymskej otázky by nás nemalo zmiašť jedno jeho špecifikum, menovite, že k pričleneniu Krymu došlo bez jediného výstrelu z ruskej zbrane. Daný fakt by však nemal spochybňovať relevanciu tvrdenia o jeho protiprávnosti, nakoľko absentoval prvok súhlasu zo strany Ukrajiny; v konečnom dôsledku k použitiu zbraní nedošlo len z dôvodu, že ukrajinskí predstavitelia vojensky neintervenovali,⁶ čím sa ale protiprávny charakter celého konania nestiera. Reálne totiž došlo k porušeniu suverenity nad časťou územia, ale bez ukrajinského súhlasu, ktorý by v prípade udelenia mohol byť okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť.⁷ Zároveň je spolu s tým potrebné poukázať na

---

³ Pakt Spoločnosti národov napríklad v článku 10 ustanovil záväzok štátov hájiť územnú celistvosť a politickú nezávislosť všetkých členov Spoločnosti národov proti útoku alebo hrozbe útokom. Nedostatkom uvedeného dokumentu však bolo, že neustanovil právomoc Rady právne záväzným spôsobom rozhodovať o opatreniach, ktoré sa majú vykonať v prípade, ak došlo k porušeniu uvedenej povinnosti. Bližšie pozri The Covenant of the League of Nations. In: *Lillian Goldman Law Library* [online]. 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp.

⁴ Briand-Kelloggov pakt ustanovil záväzok zmluvných štátov zrieknuť sa vojny ako prostriedku riešenia vzájomných sporov. Nedostatkom uvedeného dokumentu však bolo, že bol založený na plnení v dobrej viere a neobsahoval žiadny donucovací mechanizmus pre prípad nerešpektovania tohto jeho ustanovenia. Bližšie pozri Kellogg-Briand Pact 1928. In: *Lillian Goldman Law Library* [online]. 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp.

⁵ Bližšie pozri článok 52. *Vienna Convention on the Law of Treaties* [1969-05-23] [Viedenský dohovor bol publikovaný vo Vyhlaske ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb.].

⁶ Potrebné je poukázať na fakt, že nenasadenie ozbrojenej sily sa týkalo iba Krymu, nie ostatných častí najmä východnej Ukrajiny, kde sa sporadicky bojuje aj v čase písania nášho príspevku. Vo vzťahu k samotnému Krymu však platí, že hoci k nasadeniu ozbrojenej sily reálne nedošlo, potencialita jej nasadenia reálne prítomná bola.

⁷ Bližšie pozri *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with Commentaries: 2001*. United Nations, 2001, s. 72-74.

skutočnosť, že referendum miestneho obyvateľstva malo pôsobiť ako faktor navonok legalizujúci pričlenenie; no ani ľudové hlasovanie – ako ešte bude nižšie v texte predstavené – nemalo na ilegálny charakter ruského konania žiadny vplyv.

Protiprávnosť ruskej anexie bude bližšie analyzovaná ďalej v texte; keďže však dané konanie ostro kolидуje s normou *ius cogens* (článok 2 odsek 4 Charty Organizácie Spojených národov), je na tomto mieste potrebné načrtnúť ďalší inštitút medzinárodného práva, ktorý úzko súvisí s anexiou, a tým je agresia. K agresii zo strany Ruskej federácie totiž reálne došlo, a to hneď v dvojakej forme – priamej aj nepriamej. K priamej agresii došlo zo strany ruských ozbrojených síl rozmiestnených na Kryme na základe bilaterálnych medzinárodných zmlúv, a to porušením ich ustanovení; k nepriamej agresii došlo nasadením tzv. „zelených mužíkov“ – príslušníkov ruských ozbrojených síl, ktorých prítomnosť na ukrajinskom území bola najprv zo strany ruských predstaviteľov popretá, no neskôr ju ruský prezident Vladimir Putin potvrdil.⁸ Obom formám predmetnej agresie budeme venovať pozornosť v ďalších častiach textu.

Vyššie uvedenými skutočnosťami bol stanovený základný rámec pre analýzu, v rámci ktorej budeme skúmať problematiku tzv. krymskej otázky ako koherentného celku. Pre jej lepšie pochopenie rozdelíme celú problematiku na dve časti: medzinárodnú a vnútroštátnu časť. Do medzinárodnej časti patria nasledujúce okruhy:

- ✚ relevantné normy medzinárodného práva týkajúce sa tzv. krymskej otázky;
- ✚ postoj Organizácie Spojených národov ku tzv. krymskej otázke (vývoj diskusií v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov a Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov);
- ✚ relevancia ruských argumentov týkajúcich sa krokov Ruskej federácie na Kryme (ochrana obyvateľstva – humanitárna intervencia, nápravná secesia ako nezmiernený argument a otázka pozvania ruských vojsk zo strany ukrajinského prezidenta).

Vnútroštátna časť (s presahom na medzinárodnú scénu) sa ohraničuje len na jednu tému:

---

⁸ Bližšie pozri BÍLKOVÁ, V. The Use of Force by the Russian Federation in Crimea. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* [online]. 2015, vol. 75, s. 34-35 [cit. 2017-12-15]. ISSN 0044-2348. Dostupné na: http://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_27_50.pdf.

✚ legalita a právne účinky miestneho referenda na Kryme.

Pričlenenie Krymu z pohľadu relevantných noriem medzinárodného práva

Pri analýze legality pričlenenia Krymu k Ruskej federácii je z pohľadu relevantných noriem medzinárodného práva potrebné vychádzať z dvoch základných skupín prameňov. Do prvej skupiny patrí Charta Organizácie Spojených národov ako základný, a preto aj najdôležitejší prameň; do druhej skupiny prináležia dokumenty, ktoré jej ustanovenia ďalej vykladajú či rozvíjajú, ale na základe pravidla prednosti sa aplikujú až po Charte Organizácie Spojených národov.⁹

Charta Organizácie Spojených národov obsahuje popri ustanoveniach týkajúcich sa hlavných orgánov Organizácie Spojených národov a ich fungovania aj základné zásady medzinárodného práva, na ktorých je moderné medzinárodné právo vystavané. Závaznosť týchto ustanovení je daná nielen na základe zmluvného záväzku každého štátu – člena Organizácie Spojených národov, ale v mnohých prípadoch získali tiež obyčajovú podobu, čím sú *de iure* záväzné (v hypotetickej rovine) i pre nečlenské štáty. Jednou z takýchto obyčajových noriem a zároveň zásad medzinárodného práva je zásada zákazu hrozby silou a použitia sily zakotvená v článku 2 odsek 4 Charty Organizácie Spojených národov:

Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov.

Práve uvedený článok sa z pohľadu posúdenia legality pričlenenia Krymu k Ruskej federácii nachádza na prvom mieste, a preto budeme venovať osobitnú pozornosť jeho výkladu, predovšetkým z pozície obyčajových noriem medzinárodného práva, ale aj relevantných dokumentov Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, ktoré síce nie sú právne záväzné, no predsa len reflektujú normatívne presvedčenie štátov. Predovšetkým je potrebné uviesť, že sa zásada zákazu hrozby alebo

---

⁹ Pravidlo aplikačnej prednosti Charty Organizácie Spojených národov pred všetkými ostatnými medzinárodnými zmluvami je zakotvené v článku 103. *Charta Organizácie Spojených národov.*

použitia sily stala normou *ius cogens*,¹⁰ ktorá svojou rigiditou dodáva celému systému moderného medzinárodného práva stabilitu.¹¹ Je všeobecne akceptované, že zákaz použitia sily je takouto normou, ktorá, ako už bolo vyššie naznačené, má nielen zmluvnú, ale aj obyčajovú povahu,¹² a preto je z dôvodu všeobecného presvedčenia a rovnorodej praxe štátov uznaná za záväznú aj bez pristúpenia štátov k Charte Organizácie Spojených národov.

Ako je zo znenia článku 2 odsek 4 vidno, Charta Organizácie Spojených národov zakazuje nielen nasadenie ozbrojenej sily (ku ktorému reálne došlo), ale aj samotnú hrozbu jej použitia. Zároveň za povšimnutie stojí, že operuje s pojmom „sila“, a nie s pojmi „vojna“ alebo „ozbrojený konflikt“, čo znamená, že zákaz obsiahnutý v tomto jej ustanovení sa týka nielen klasickej medzištátnej agresie, ale aj akýchkoľvek menších ozbrojených incidentov. Je všeobecne akceptované, že použitie inej ako vojenskej sily nie je pokryté uvedeným zákazom; štáty by tak totiž boli zbavené legálnych možností individuálneho donútenia, akými sú napríklad protiopatrenia. Rôzne formy politického či ekonomického nátlaku preto nie sú uvedeným ustanovením Charty Organizácie Spojených národov zakázané.¹³ Napriek tomu sa otvára priestor pre úvahy, že by „plynové vojny“ medzi Ukrajinou a Ruskom mohli byť považované za zasahovanie do vnútorných záležitostí štátov, ktoré medzinárodné právo rovnako zakazuje. Uvedená téma však vybočuje z rámca nášho príspevku, a preto jej nebudeme venovať bližšiu pozornosť.

Druhým prvkom článku 2 odsek 4 Charty Organizácie Spojených národov, ktorý je z pohľadu nášho príspevku významný, je ustanovenie o použití sily proti územnej celistvosti a politickej nezávislosti štátov. Zjednodušene povedané, zakazuje sa použitie sily proti suverenite štátov. Suverenita Ukrajiny v tomto ohľade nepochybne utrpela, nakoľko sa viac nevykonáva nad územím Krymského polostrova. Pravdou je, že jej výkon

---

¹⁰ Normu *ius cogens* definuje Viedenský dohovor o zmluvnom práve vo svojom článku 53 ako imperatívnu normu, od ktorej nie je dovolené odchýliť sa a ktorá sa môže meniť iba novou normou všeobecného medzinárodného práva rovnakej povahy.

¹¹ Bližšie pozri BROWNLIE, I. *Princípy medzinárodného verejného práva*. 1. vyd. Bratislava; Žilina: Paneurópska vysoká škola; Eurokódex, 2013, s. 557. ISBN 978-80-8944-764-0.

¹² Bližšie pozri RANDELZHOFFER, A. Article 2 (4). In: B. SIMMA, et al. *The Charter of the United Nations: A Commentary: Volume 1*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 133. ISBN 978-0-19-924449-2.

¹³ Bližšie pozri AKANDE, D. *The Prohibition of the Use of Force in International Relations* [online]. 2017 [cit. 2017-12-17]. Dostupné na: http://legal.un.org/avl/l/Akande_PS_video_1.html.

bol do značnej miery limitovaný už skôr, rozdiel však spočíva v tom, že pred anexiou Krymu došlo k jej zmluvnému (teda dobrovoľnému) obmedzeniu bez použitia ozbrojenej sily.¹⁴

Systém kolektívnej bezpečnosti, ktorý stelesňuje Organizácia Spojených národov, by nemohol efektívne fungovať, pokiaľ by uvedený zákaz existoval bez akýchkoľvek výnimiek, na ktoré je pri posudzovaní legality ruských akcií potrebné prihliadať. Sú to, ako je dobre známe, právo na sebaobranu zakotvené v článku 51 Charty Organizácie Spojených národov a výkon kolektívnych donucovacích opatrení so schválením Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov podľa článku 42 Charty Organizácie Spojených národov.

Ak sa pozrieme na tzv. krymskú otázku z pozície práva na sebaobranu, ktoré, logicky, nepodlieha schvaľovacej procedúre v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov, a teda ani jej kontrole, je potrebné konštatovať, že sa predpokladá vykonanie ozbrojeného útoku. Hoci štáty z času na čas zvyknú presadzovať ochranu svojich obyvateľov v zahraničí ako formu sebaobrany,¹⁵ čo Rusko v predmetnom prípade tiež urobilo,¹⁶ uvedený argument neobstojí, a to hneď z viacerých dôvodov.

Predovšetkým sa žiada konštatovať, že k žiadnemu priamemu alebo nepriamemu ozbrojenému útoku zo strany Ukrajiny nedošlo. Obmedzovanie jazykových práv ruskej menšiny na Ukrajine síce bolo porušením relevantných noriem medzinárodnej ochrany ľudských práv (i bilaterálnych rusko-ukrajinských zmlúv, ktoré takéto jazykové práva zakotvili),¹⁷ za žiadnych okolností však nedosahovalo takú intenzitu, aby ho bolo možné považovať za odôvodňujúce nasadenie ozbrojenej sily. Ba čo viac, je obyčajovým pravidlom medzinárodného práva, že sebaobrana musí

---

¹⁴ Bližšie pozri *Partition Treaty on the Status and Conditions of the Black Sea Fleet* [1997] [online]. 2017 [cit. 2017-12-18]. Dostupné na: https://en.wikisource.org/wiki/Partition_Treaty_on_the_Status_and_Conditions_of_the_Black_Sea_Fleet.

¹⁵ Takéto konanie obvykle nevzbudzuje pochybnosti o legalite, pokiaľ slúži len na evakuáciu ohrozených občanov z cudziny, a teda zasahujúci štát koná *bona fides* bez toho, aby chcel zásah zneužiť na vlastné, napríklad geopolitické ciele.

¹⁶ Napríklad v diskusiách pred Bezpečnostnou radou Organizácie Spojených národov. K tomu je viac uvedené v časti „Postoj Organizácie Spojených národov ku tzv. krymskej otázke“.

¹⁷ Bližšie pozri článok 12. *The Treaty of Friendship, Cooperation and Partnership between Russian Federation and Ukraine* [1997-05-31] [online]. 2017 [cit. 2017-12-18]. Dostupné na: <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=4181>.

spĺňať dve základné kritériá: nevyhnutnosť a primeranosť.¹⁸ Anexiu štátneho územia, aj keď obývaného ruskou národnostnou menšinou, ktorej jazykové práva boli oklieštené, nie je možné považovať za nevyhnutný dôvod pre uplatnenie potenciálneho argumentu o výkone práva na sebaobranu. Navyše, sebaobrana musí mať defenzívny, nie ofenzívny charakter. Druhým právnym problémom je, že sebaobrana je použiteľná len v prípade ochrany vlastných občanov; ruská menšina na Kryme mala však ukrajinské občianstvo, a tak za jej ochranu (a ochranu jej práv) bola primárne zodpovedná Ukrajina. Navyiac, k náprave situácie, ktorá si nevyžadovala akútny ozbrojený zásah, nedošlo ani s použitím menej závažných opatrení, čím bola porušená aj zásada proporcionality.

Druhá výnimka zo zásady zákazu hrozby silou a použitia sily počíta so schválením Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, ktorá na základe Kapitoly VII Charty Organizácie Spojených národov (upravujúcej sankčný mechanizmus) splnomocňuje štáty na použitie „všetkých nevyhnutných prostriedkov“ (*all necessary means*, ako napríklad v prípade operácie „Púštna búrka“);¹⁹ k uvedenému kroku však nedošlo.²⁰ Z doterajšej praxe Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov navyše nie je známy žiadny dokument (rezolúcia), ktorý by určitý štát splnomocňoval na okupáciu územia iného štátu. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov totiž, hoci disponuje bezprecedentnými právomocami, nemôže svojím konaním prekročiť právne limity ustanovené medzinárodným právom. Nakoľko teda neexistuje ani právne záväzná rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, ktorá by obsadenie Krymského polostrova oprávňovala, je nutné konštatovať, že sa ani jedna z uvedených výnimiek nemôže uplatniť na odôvodnenie krokov ruskej strany. Ako je z vyššie uvedených skutočností zrejmé, ruský postup na Ukrajine bol flagrantným porušením ustanovení článku 2 odsek 4 Charty Organizácie Spojených národov.

Tu však výklad nemôže skončiť a je potrebné ďalej detailnejšie analyzovať, akým spôsobom je možné uvedený ruský zahraničnopolitický krok označiť. V nasledujúcej časti analýzy budú použité predovšetkým

¹⁸ Bližšie pozri odsek 194. *Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)* [1986-06-27]. International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, 1986, s. 103.

¹⁹ Bližšie pozri *Resolution No. 678 (1990)* [Iraq – Kuwait] [1990-11-29]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/678 (1990).

²⁰ O postoji Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov k uvedenej otázke pozri nižšie.

dokumenty, ktoré nadväzujú na ustanovenia Charty Organizácie Spojených národov, vychádzajú z nej a interpretujú jej ustanovenia. Sú to rôzne rezolúcie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, ktoré síce *de lege* nie sú právne záväzné, ale, keďže môžu odzrkadľovať *opinio iuris* štátov,²¹ stali sa akceptovaným výkladovým nástrojom ustanovení Charty Organizácie Spojených národov.

Prvou z nich je Deklarácia zásad medzinárodného práva týkajúcich sa priateľských vzťahov a spolupráce medzi štátmi v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov,²² ktorá ustanovuje, že „... Každý štát je povinný zdržať sa hrozby silou alebo použitia sily s cieľom porušenia existujúcich medzinárodných hraníc iného štátu alebo ako prostriedku na riešenie medzinárodných sporov, vrátane územných nárokov a otázok týkajúcich sa štátnych hraníc.“ Uvedená deklarácia sa však nedotýka iba samotného konania (použitia ozbrojenej sily) v rozpore s medzinárodným právom, ale aj jeho následkov, keď konštatuje, že „... Územie štátu nemôže byť predmetom vojenskej okupácie, ktorá je výsledkom použitia sily v rozpore s ustanoveniami Charty Organizácie Spojených národov. Územie štátu nemôže byť získané iným štátom ako výsledok hrozby silou alebo použitia sily. Žiadne územné zisky, ktoré sú výsledkom hrozby silou alebo použitia sily, nemôžu byť uznané ako legálne.“ Tým je *a priori* vylúčená možnosť legálneho nadobudnutia takéhoto územia.

Ďalšia relevantná rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov má názov Definícia agresie²³ (ďalej len „Rezolúcia 3314“) a pod týmto pojmom rozumie „použitie ozbrojenej sily zo strany štátu proti suverenite, územnej celistvosti a politickej nezávislosti iného štátu alebo akýmkoľvek iným spôsobom nezlučiteľným s Chartou Organizácie Spojených národov...“. Následne Rezolúcia 3314 vypočítava jednotlivé druhy konaní, ktoré je možné považovať za agresiu, pričom poznamenáva, že je irelevantné, či predtým došlo k vyhláseniu vojny. Ak by Rezolú-

---

²¹ Platí to predovšetkým vo vzťahu k Rezolúcii Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov 2625 (XXV). Bližšie pozri odsek 188. *Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)* [1986-06-27]. International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, 1986, s. 99-100.

²² Bližšie pozri *Resolution No. 2625 (XXV)* [Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations] [1970-10-24]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/2625 (XXV).

²³ Bližšie pozri *Resolution No. 3314 (XXIX)* [Definition of Aggression] [1974-12-14]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/3314 (XXIX).

cia 3314 neobsahovala uvedené ustanovenie, žiadne porušenie medzinárodného práva po roku 1945 by sme nemohli považovať za agresiu, nakoľko sa vyhlásenie vojny stalo obsolétnym inštitútom medzinárodného práva. Vrátiac sa späť k uvedenému výpočtu protiprávných konaní, ktoré je možné považovať za agresiu, Rezolúcia 3314 uvádza nasledujúce (článok 3):

- a) invázia alebo útok ozbrojených síl štátu na územie iného štátu alebo akákoľvek vojenská okupácia, hoci aj dočasná, ktorá je výsledkom takejto invázie alebo útoku alebo akékoľvek pripojenie s použitím sily;
- b) bombardovanie územia štátu ozbrojenými silami iného štátu alebo použitie akejkol'vek zbrane zo strany štátu proti územiu iného štátu;
- c) blokáda prístavov alebo pobrežia štátu ozbrojenými silami iného štátu;
- d) útok ozbrojených síl štátu na pozemné, námorné alebo vzdušné sily alebo námorné či letecké útvary iného štátu;
- e) použitie ozbrojených síl štátu, ktoré sa nachádzajú na území iného štátu so súhlasom tohto prijímajúceho štátu, v rozpore s podmienkami ustanovenými v tejto dohode alebo akékoľvek predĺženie ich pobytu na tomto území aj po zrušení dohody;
- f) konanie štátu, na základe ktorého povolil používanie svojho územia, ktoré dal k dispozícii inému štátu na použitie zo strany tohto iného štátu na vykonanie agresívnych činov proti tretiemu štátu;
- g) vysielanie štátom alebo v mene štátu ozbrojených bánd, skupín, nepravidelných jednotiek alebo žoldnierov vykonávajúcich činy ozbrojených síl proti inému štátu a závažnosti, ktoré sa týkajú činov vyššie vymenovaných.²⁴

Pokiaľ skúmame ruské konanie cez prizmu vyššie uvedených bodov, je možné konštatovať, že sa naň vzťahujú body a) invázia, c) blokáda prístavu Sevastopol' a e) použitie ozbrojenej sily na cudzom území v rozpore s medzinárodnými zmluvami.

Už aj z vyššie uvedeného, pomerne detailného výpočtu je zrejmé, že v prípade anexie Krymu došlo dokonca k viacerým skutkom, ktoré Rezolúcia 3314 vníma ako agresiu, čím sa navyše opätovne potvrdzuje už predtým spomenutá protiprávnosť nadobúdania územia na základe agresie (článok 5 odsek 3 Rezolúcie 3314). Ak konštatovanie o viacerých činoch rovnajúcich sa agresii aplikujeme na situáciu Ukrajiny, znamená

---

²⁴ Vlastný preklad autora.

to, že vyššie uvedený argument o práve na sebaobranu sa otáča o 180°, čo vedie k záveru, že Ukrajina mala svoje prirodzené právo na sebaobranu proti uvedeným činom, ktoré však, z pochopiteľných príčin, neuplatnila. Použitie minulého času je v tomto prípade opodstatnené, nakoľko právo na sebaobranu je právom, ktorého použitie je časovo limitované (okamžite po ozbrojenom útoku), a nie je po ňom možné siahnúť s dlhším časovým odstupom. Dôvodom je skutočnosť, že sebaobranou sa reaguje na prebiehajúci, a nie už skončený ozbrojený útok. V opačnom prípade by sme totiž takéto konanie museli klasifikovať ako ozbrojené represálie majúce charakter odvety, ktoré sú však v medzinárodnom práve zakázané. Navyše, „sebaobrana“ vykonaná po niekoľkých mesiacoch od útoku nespĺňa ani podmienku nevyhnutnosti.²⁵

Vo vzťahu k zásade zákazu hrozby silou a použitia sily je zároveň potrebné konštatovať, že je organicky previazaná s inými, všeobecne rešpektovanými zásadami medzinárodného práva, menovite so zásadou zákazu zasahovania do vnútorných záležitostí iných štátov, a tiež so zásadou mierového riešenia sporov (článok 2 odsek 3 Charty Organizácie Spojených národov v spojitosti s jej Kapitoulou VI).

Po medzinárodnoprávnej analýze z pohľadu Charty Organizácie Spojených národov a relevantných rezolúcií Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov je žiaduce uviesť, že vo vzťahu ku tzv. krymskej otázke sú aplikovateľné aj ďalšie dokumenty, ktoré ale nepochádzajú z prostredia Organizácie Spojených národov. Predovšetkým je nutné spomenúť Záverečný akt Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe (Helsinki 1975), ktorý, hoci je dokumentom politickej povahy, reflektuje právne presvedčenie štátov v regióne. Uvedený dokument na prvom mieste uvádza zásadu suverénnej rovnosti štátov (podľa ktorej je možné meniť hranice iba v súlade s medzinárodným právom, mierovým spôsobom a na základe dohody), ďalej zásadu zrieknutia sa hrozby silou alebo použitia sily, zásadu neporušiteľnosti hraníc, zásadu územnej celistvosti štátov, zásadu mierového riešenia sporov, a nakoniec zásadu nezasahovania do vnútorných záležitostí iných štátov.²⁶ Ako je vidno, sú to zásady, ktoré boli už predtým zakotvené i v Charte Organizácie Spojených národov.

²⁵ Bližšie pozri GRAY, Ch. *International Law and the Use of Force*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 150-151. ISBN 978-0-19-923915-3.

²⁶ Bližšie pozri *Conference on Security and Co-operation in Europe: Final Act of 1 August 1975* [online]. 2018 [cit. 2018-01-03]. Dostupné na: <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>.

Po priblížení si aktuálneho globálneho a regionálneho právneho rámca, ktorý vytvárajú Charta Organizácie Spojených národov a na ňu nadväzujúce dokumenty, respektíve dokumenty prijaté na pôde Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, sa vytvára priestor aj pre pohľad na dvojstranné a viacstranné medzinárodné zmluvy (nemajúce univerzálny charakter), ktoré sú pre pozíciu Ukrajiny rovnako dôležité. Na prvom mieste je potrebné zmieniť Memorandum o bezpečnostných zárukách v súvislosti s prístupím Ukrajiny k Zmluve o nešírení jadrových zbraní (ďalej len „Budapeštianske memorandum“), ktoré bolo pôvodne koncipované ako najsilnejšia záruka ukrajinskej suverenity zaručená vojensky silnými štátmi sveta (Spojené štáty americké, Ruská federácia, Veľká Británia, ďalej len „mocnosti“). Záruky boli Ukrajine ponúknuté ako protihodnota za prístupenie k Zmluve o nešírení jadrových zbraní a následné vzdanie sa všetkých jadrových zbraní, ktoré sa nachádzali za sovietskej éry na jej území. Podľa spomenutého memoranda mocnosti potvrdili, okrem iného, svoje nasledujúce záväzky:

- ✚ rešpektovať nezávislosť, suverenitu a existujúce hranice Ukrajiny;
- ✚ zrieknuť sa hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti Ukrajiny;
- ✚ že žiadna ich zbraň nebude nikdy použitá proti Ukrajine s výnimkou prípadu sebaobrany alebo iným spôsobom v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov (skutočnosť, že tzv. krymská kríza nie je prípadom sebaobrany ani prípadom, ktorý je v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov, už bola spomenutá vyššie).

V prípade agresie alebo jej hrozby proti Ukrajine sa mali mocnosti snažiť o okamžitú akciu Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov. V závere sa všetky signatárske štáty zaviazali vykonať konzultácie o situáciách, z ktorých by vyplynuli otázky týkajúce sa daných záruk.²⁷

Uvedený dokument jasne ukázal limity súčasného systému kolektívnej bezpečnosti, ak sa jedna z mocností, ktorá je tiež stálym členom Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov s právom veta, dopustí porušenia svojich záväzkov. V danej situácii sa totiž tento dokument stal prakticky nevyhnutným. Žiada sa dodať, že súčasný systém kolektívnej bezpečnosti ponúka iba malé možnosti pre územné záruky (popri už

---

²⁷ Bližšie pozri *Memorandum on Security Assurances in Connection with Ukraine's Accession to the Treaty on Non-proliferation of Nuclear Weapons* [1994-12-05]. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov; Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/49/765, S/1994/1399.

zakotvených zárukách v Charte Organizácie Spojených národov), ktoré sú v prípade ozbrojených garancií navyše nulové, keďže jediným fórom, ktoré môže rozhodovať o nasadení ozbrojenej sily s výnimkou sebaobrany, je Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov.

Nejasnosti panujú o samotnej povahe Budapeštianskeho memoranda. Názory naň sa delia do dvoch skupín, čo je možné dedukovať zo správania strán. Ukrajina sa voči Rusku dovoľáva porušenia Budapeštianskeho memoranda (spomína ho spolu s medzinárodnými zmluvami), z čoho vyplýva, že ho považuje za zmluvu v právnom zmysle slova. Navyše je viac ako pravdepodobné, že by sa Ukrajina nevzdala jadrových zbraní, ak by záruky jej územnej nedotknuteľnosti boli iba politickým, právne nevyožiteľným dokumentom. Spojené štáty americké Budapeštianske memorandum neratifikovali, z čoho je možné usudzovať, že nemali vôľu byť proti svojej vôli vtiahnuté do sporov, ktoré sa ich priamo netýkajú. Na druhej strane však povinnosť podľa neho splnili a záležitosť predložili na rokovanie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov (Spojené štáty americké boli jedným zo sponzorov návrhu rezolúcie, ktorá odsudzovala tzv. krymské referendum, viď nižšie). Francúzsko a Čína nie sú signatármi Budapeštianskeho memoranda a záruky ponúkli len v jednostranných prehláseniach. K objasneniu neprispieva ani veda medzinárodného práva. Anthony Aust napríklad tvrdí, že pokiaľ štáty poslali určitý dokument Generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov, aby s ním ako s oficiálnym dokumentom oboznámil Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (čo sa v prípade Budapeštianskeho memoranda skutočne stalo), je to znakom skutočnosti, že nemajú vôľu vytvoriť medzi sebou právne záväzky. Na inom mieste však dodáva, že je výslovne len na uvážení štátov (na ich rozhodnutí), či budú určitý dokument, nezávisle od jeho pomenovania, považovať za právne záväzný alebo nie.²⁸

Z uvedeného je možné vyabstrahovať dvojaké druhy dôsledkov. Ak Budapeštianske memorandum nie je medzinárodnou zmluvou, ale iba politickým dokumentom, tak jeho porušenie nevyvoláva právne následky v podobe medzinárodnej zodpovednosti,²⁹ a teda nie je ani sankcionovateľné. V takomto prípade by následkom porušenia uvedeného dokumen-

²⁸ Bližšie pozri AUST, A. *Modern Treaty Law and Practice*. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, s. 20-23. ISBN 0-521-59846-X.

²⁹ To sa vzťahuje výlučne len na stav z pohľadu Budapeštianskeho memoranda, nie iných dokumentov, napríklad Charty Organizácie Spojených národov.

tu bola strata prestíže porušujúceho štátu, no nemalo by to však (z pohľadu Budapeštianskeho memoranda) žiadne právne následky.

Pokiaľ však Budapeštianske memorandum je medzinárodnou zmluvou (napríklad zmluvou v prospech tretieho – v tomto prípade Ukrajiny, ktorá podľa tohto dokumentu nemá žiadne záväzky, iba práva; záväzky vznikli len na strane mocností), je riešenie jednoznačné – došlo k porušeniu medzinárodnej zmluvy, čo vyvoláva vznik medzinárodnej zodpovednosti. Na tomto mieste však musíme byť obozretní a na otázku vzniku medzinárodnoprávnej zodpovednosti sa musíme pozerat' cez prizmu systematického prístupu k medzinárodnému právu. Budapeštianske memorandum totiž nie je samostatne stojacim dokumentom, ale stojí v určitej hierarchii. A tak nezávisle od skutočnosti, či ho budeme považovať za právne záväzné alebo nie, je potrebné mať na zreteli Chartu Organizácie Spojených národov, ktorá má prednosť pred všetkými politickými vyhláseniami alebo medzinárodnými zmluvami.³⁰ A tak kým porušenie Budapeštianskeho memoranda nemusí vyvolávať vznik medzinárodnej zodpovednosti, porušenie Charty Organizácie Spojených národov má takýto následok vždy.

Osobitne zaujímavé je pozrieť sa na ruský postoj, podľa ktorého Budapeštianske memorandum nie je viac záväzné, nakoľko sa zmenili okolnosti (konkrétne vláda Ukrajiny, s ktorou žiadna zmluva nebola podpísaná). Z uvedeného implicitne vyplýva, že sa Rusko dovoľáva známej klauzuly *rebus sic stantibus*, podľa ktorej sú dohody platné za predpokladu, že nedošlo k podstatnej zmene okolností panujúcich v čase ich uzavretia.³¹ Dovoľávanie sa zmeny okolností ale znamená, že Rusko pozerá na Budapeštianske memorandum ako na právne záväzný dokument, t.j. ako na medzinárodnú zmluvu. Na druhej strane je však žiaduce konštatovať, že dovoľávanie sa predmetnej klauzuly je v tomto prípade nezmyselné, nakoľko nedošlo k podstatnej zmene okolností. Tá by nastala iba v prípade, ak by napríklad Ukrajina začala s obohacovaním uránu a výrobou vlastných jadrových zbraní (čo by zároveň bolo aj porušením jej záväzkov podľa Zmluvy o nešírení jadrových zbraní, v prípade ktorého by nastúpil sankčný mechanizmus Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov). Ruský argument o zmene vlády ako dôvode neplatnosti zmluvy neobstojí. Ak by sa totiž uvedenou zásadou spravovalo medzinárodné prá-

³⁰ Bližšie pozri článok 103. *Charta Organizácie Spojených národov*.

³¹ Bližšie pozri článok 62. *Vienna Convention on the Law of Treaties* [1969-05-23] [Viedenský dohovor bol publikovaný vo Vyhláske ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb.].

vo, ku všetkým zmluvám by sa po zmene vlád signatárskych krajín muselo pristupovať odznovu. Navyše sa medzinárodné zmluvy nepodpisujú v mene vlád, ale vlády ich podpisujú v mene svojich štátov. To znamená, že zmluvy zaväzujú štáty ako subjekty medzinárodného práva, a to aj vtedy, keď dôjde k zmene vlád daných krajín, čo je v prípade demokratických štátov periodicky sa opakujúci proces. Na záver je vhodné poukázať na uznávanú prax štátov, podľa ktorej ak sa viac nepovažujú byť viazané medzinárodnou zmluvou, uvedenú skutočnosť notifikujú vláde druhej zmluvnej strany a jej depozitárovi (alebo aj všeobecne, celému medzinárodnému spoločenstvu), k čomu však z ruskej strany nedošlo, respektíve došlo až po tzv. marcovom referende, ktorým sa Krym *pro forma* pripojil k Ruskej federácii. Žiada sa doplniť, že zásadu neporušiteľnosti hraníc neobsahuje len Budapeštianske memorandum (nech už ho považujeme za dokument akejkoľvek povahy), ale obsahujú ju i bilaterálne zmluvy medzi Ukrajinou a Ruskou federáciou, napríklad Zmluva o priateľstve, spolupráci a partnerstve medzi Ruskou federáciou a Ukrajinou v článku 2. K jej vypovedaniu z ruskej strany došlo až v roku 2018,³² čo znamená, že dovtedy bola platná, a teda došlo k jej porušeniu.

Na záver tejto časti musíme konštatovať, že hoci sa aj Ukrajina dopustila porušenia medzinárodného práva, predovšetkým v súvislosti s porušením jazykových práv ruskej menšiny, je nepochybné, že uvedená skutočnosť nezakladala adekvátnu príčinu pre tak vážny zásah, akým sa stalo porušenie jej územnej celistvosti. Uvedená situácia mala byť riešená predovšetkým pri rešpektovaní zásady mierového riešenia sporov (napríklad cestou dobrých služieb, konania pred relevantným ľudsko-právnym súdnym orgánom či cestou konzultácií, ako to predpokladajú Budapeštianske memorandum alebo vyššie zmienená rusko-ukrajinská bilaterálna zmluva).

Postoj Organizácie Spojených národov ku tzv. krymskej otázke

Organizácia Spojených národov je v podstate jediné globálne fórum, na pôde ktorého sa schádzajú takmer všetky štáty sveta a ktorého úlohou je, okrem iného, zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Preto je dôležité venovať pozornosť sledovaniu diskusií o tzv. krymskej otázke práve v tejto organizácii. Pre účely prehľadnosti je nasledujúca kapitola

---

³² Bližšie pozri Russia Proposes to Terminate Agreement Regarding Recognition of Borders with Ukraine. In: *112.international* [online]. 2018-01-14 [2018-01-25]. Dostupné na: <https://112.international/politics/russian-state-duma-proposed-to-terminate-agreement-with-ukraine-regarding-recognition-of-borders-24575.html>.

rozdelená do dvoch častí: prvá časť predstavuje diskusie v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov a druhá, kratšia časť sa venuje postojom Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, ktoré v zásade ako jediný orgán Organizácie Spojených národov bol v predmetnej otázke akcieschopný.

Podľa pôvodného zámeru zakladateľov Organizácie Spojených národov mala byť Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov orgánom, ktorý v sebe centralizuje legálnu možnosť rozhodovania o použití sily v medzinárodných vzťahoch. Právny základ na to jej poskytuje hneď niekoľko článkov Charty Organizácie Spojených národov. Predovšetkým je potrebné spomenúť jej článok 24, podľa ktorého má Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov hlavnú zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, čo jasne určuje jej právomoci a zreteľne ich odlišuje od právomocí iných orgánov Organizácie Spojených národov. Tým sa zabezpečilo, že v rozhodovacej činnosti jej orgánov nedochádza ku kolízii a kompetenčným sporom. Na druhej strane je na základe kumulatívneho účinku článku 12 Charty Organizácie Spojených národov a judikatúry Medzinárodného súdneho dvora všeobecne akceptované, že Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov má „iba“ hlavnú (nie výlučnú) zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti³³ a v určitých konkrétnych prípadoch môže do tejto oblasti v limitovanej miere zasahovať i Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov. Môže tak urobiť na základe rezolúcie *Uniting for Peace*, a to za predpokladu splnenia nasledujúcich podmienok:

- ✚ situácia predstavuje ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti;
- ✚ Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov je vo svojej rozhodovacej činnosti blokována v dôsledku nejednotnosti jej členov (stáli členovia použili právo veta).

Zároveň je však všeobecne prijímané, že Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov nemôže ani za týchto podmienok rozhodovať o použití ozbrojenej sily, ktorá by mala donucovací charakter (čo však neplatí o rozmiestňovaní tzv. peacekeepingových misí), čím zostáva zachované výsadné postavenie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov v systéme kolektívnej bezpečnosti.

---

³³ Citácia časti posudku *Certain Expenses of the United Nations*, prevzatá z DIXON, M. *Textbook on International Law*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 334. ISBN 978-0-19-920818-0.

Ďalším relevantným ustanovením Charty Organizácie Spojených národov je článok 25, ktorý je bezprecedentný v tom, že dáva Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov možnosť prijať rozhodnutia, ktoré sú právne záväzné pre všetky štáty sveta, ktoré sa vstupom do Organizácie Spojených národov zaviazali ich rešpektovať a vykonať. Daná skutočnosť tvorí v medzinárodnom práve jeden z mála prípadov, kedy sa štáty zriekajú svojej suverenity a vopred sa zaväzujú vykonať rozhodnutia, ktoré prakticky, až na stálych členov Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, nemajú šancu nijakým spôsobom ovplyvniť.

Nakoniec je v záujme komplexného obrazu o Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov potrebné spomenúť sankčný mechanizmus, o použití ktorého rozhoduje. Rozhodovanie je založené na článku 39 Charty Organizácie Spojených národov, na základe ktorého môže Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov označiť určitú situáciu za:

- ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti;
- porušenie medzinárodného mieru a bezpečnosti;
- útočný čin.

Po takejto klasifikácii (v ojedinelých prípadoch aj bez nej) môže Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov pristúpiť k aplikovaniu sankcií, a to bez použitia sily (článok 41 Charty Organizácie Spojených národov) alebo s jej nasadením (článok 42 Charty Organizácie Spojených národov). Uvedené krátke predstavenie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov a jej právomocí je pre potreby nášho príspevku dostatočné, a preto jej nebudeme venovať ďalšiu pozornosť.

V našom príspevku analyzované pričlenenie Krymu k Ruskej federácii je ukázkovým príkladom medzištátnej agresie, na ktorú mala Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov podľa pôvodného zámeru jej zakladateľov reagovať. Príčiny jej pasivity je potrebné hľadať v práve veta, ktoré jej stálym členom (Čína, Francúzsko, Rusko, Veľká Británia a Spojené štáty americké) prislúcha. Hoci bolo pôvodne toto výsadné právo, ktoré láme zásadu suverénnej rovnosti členov Organizácie Spojených národov, zamýšľané ako garancia proti prípadnému zneužitiu systému kolektívnej bezpečnosti proti stálemu členovi Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov (zabraňuje totiž jeho prehlasovaniu),³⁴

³⁴ Bližšie pozri článok 27 odsek 3 *Charty Organizácie Spojených národov*, ktorý uvádza: „O všetkých ostatných veciach rozhoduje Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov kladnými hlasmi deviatich členov, vrátane hlasov všetkých stálych členov.“

zároveň sa stalo prostriedkom, ktorý umožňuje stálemu členovi alebo jeho spojencom uniknúť pred sankčným mechanizmom v prípade, ak dôjde k porušeniu medzinárodného práva z ich strany. To je príčinou skutočnosti, prečo sa žiadne ozbrojené konflikty, v ktorých boli nejakým spôsobom zapojení stáli členovia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, nedostali na jej rokovania, alebo boli návrhy rezolúcií týkajúce sa takýchto otázok vetované.

Náš krátky úvod do problematiky Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov má napomôcť lepšiemu pochopeniu skutočnosti, prečo tento orgán nevyvinul patričnú aktivitu vo vzťahu ku tzv. krymskej kríze. Nakoľko je tzv. krymská otázka úzko previazaná s celkovým politickým a bezpečnostným vývojom na Ukrajine, pre účely komplexnosti budú v skratke predstavené rezolúcie, ktoré do obdobia písania nášho príspevku Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov prijala vo vzťahu k Ukrajine. Keďže sa však bezprostredne nedotýkajú tzv. krymskej otázky, ich detailnejší opis vynecháme.

Jedinou rezolúciou prijatou v roku 2014 bola Rezolúcia S/RES/2166 (2014), v ktorej Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov odsúdila zostrelenie malajského civilného lietadla MH17; neobsahuje však žiadnu zmienku o tzv. krymskej otázke a nezavádza ani žiadne sankcie voči zodpovedným osobám. Nasledovala ju Rezolúcia S/RES/2202 (2015), ktorou Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov schválila tzv. Dohody z Minska. Rovnako ako v predošlom prípade, ani táto rezolúcia sa nevenuje tzv. krymskej otázke, a preto jej nebudeme venovať bližšiu pozornosť.

Ako je z vyššie uvedeného zrejmé, štúdium dokumentov Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov nemá pre ozrejmienie tzv. krymskej otázky žiadny význam, a preto bude osožnejšie venovať sa hlavne diskusiám, ktoré sa v nej o danej otázke viedli. Tie začali listom stáleho predstaviteľa Ukrajiny pri Organizácii Spojených národov, adresovaným predsedovi Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, v ktorom oznámil zhoršenie situácie v Krymskej autonómnej republike a ohrozenie územnej celistvosti Ukrajiny, pričom požadoval zvolanie naliehavého zasadnutia za účasti predstaviteľa Ukrajiny (Ukrajina v tom čase nebola medzi jej volenými členmi).³⁵ Z neverejného zasadnutia z to-

---

³⁵ Bližšie pozri *Letter Dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine to the United Nations Addressed to the President of the Security Council No. 2014/136* [2014-02-28]. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2014/136.

ho istého dňa (28. február 2014) bolo vydané iba komuniké, v ktorom sa konštatovalo, že Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov si vypočula brífing zástupcu Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov pre politické otázky, ako aj stanovisko predstaviteľa Ukrajiny, pričom žiadnu relevantnú informáciu komuniké inak neobsahovalo.³⁶

Z ďalšieho stretnutia, ktoré sa na základe zmieneného listu konalo v nasledujúci deň, existuje už doslovný zápis. Ukrajinský zástupca oznámil prítomným, že ruské jednotky protiprávne vstúpili na územie Ukrajiny v priestoroch Krymskej autonómnej republiky pod zámienkou ochrany rusky hovoriaceho obyvateľstva tejto oblasti. Zároveň oznámil, že Horná komora ruskej Dumy jednomyselne schválila použitie ozbrojenej sily proti Ukrajine na základe požiadavky prezidenta Vladimira Putina, ale tieto jednotky sa tam nachádzali už skôr a ich počet narastal. Uvedené konanie označil veľvyslanec Ukrajiny za agresiu, porušenie medzinárodného práva i samotnej Charty Organizácie Spojených národov. V odpovedi stáleho zástupcu Ruskej federácie Vitalija Čurkina bolo možné badať známky kritiky jeho „západných kolegov“, ktorých obvinil z predlžovania konfliktu na Ukrajine a podporovania militantných skupín. Za samotné jadro sporu označil asociačnú dohodu s Európskou úniou, ktorú prezident Viktor Janukovyč odmietol podpísať. Následne upriamil pozornosť prítomných na vyhlásenie ruského ministra zahraničných vecí vydaného v ten deň. Uvádza sa v ňom, že v noci na 1. marca 2014 neznámi ozbrojení muži vykonali útok na Ministerstvo vnútra Krymskej autonómnej republiky, ktorý si vyžiadal aj obeť. Vzhľadom na mimoriadne napätú situáciu a hrozbu pre životy ruských občanov sa krajanovia a príslušníci ruských ozbrojených síl rozmiestnených na Kryme rozhodli požiadať Ruskú federáciu o rozmiestnenie ďalších ozbrojených síl na území Ukrajiny, kým sa občiansky a politický život na Ukrajine normalizuje. Vitalij Čurkin následne upriamil pozornosť prítomných na skutočnosť, že v spomenuťom vyhlásení sa uvádza „na území Ukrajiny“, namiesto „proti Ukrajine“, a zdôraznil dočasný charakter takéhoto riešenia (do normalizovania občianskeho a politického života). Zároveň však dodal, že ruský prezident nerozhodol o použití ozbrojenej sily.³⁷

---

³⁶ Bližšie pozri *Meeting No. 7123* [Official Communiqué of the 7123rd (Closed) Meeting of the Security Council] [2014-02-28]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7123.

³⁷ Bližšie pozri *Meeting No. 7124* [2014-03-01]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7124.

Zvláštnosťou uvedeného ruského vyhlásenia je, že sa odvoláva na požiadavku „krajanov a ruských ozbrojených síl“ rozmiestniť ďalšie ruské ozbrojené sily, čím upriamuje pozornosť na existenciu takejto žiadosti, ktorú je možné považovať za formu pozvania.³⁸ Takáto forma nasadenia ozbrojených síl v medzinárodnom práve skutočne existuje, ale je znakom suverenity daného štátu a je všeobecne akceptované, že o ňu môže požiadať iba centrálna vláda danej krajiny (prípadne hlava štátu; v závislosti od ústavných zvyklostí), nie však miestna vláda, či dokonca civilné obyvateľstvo (v tomto prípade „krajania“).³⁹

Dňa 3. marca 2014 sa konalo ďalšie zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov s rovnakou agendou. Na jeho začiatku vystúpil zástupca Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov Oscar Fernandez-Taranco, ktorý informoval o rozmiestňovaní ďalších ruských jednotiek a obklúčení niektorých ukrajinských pevností na Kryme. Následne vystúpil ruský veľvyslanec Vitalij Čurkin, ktorý poukázal na politický vývoj na Ukrajine a konštatoval, že poskytnutie pomoci ruským krajanom je v súlade s ruským vnútroštátnym právom (vyhol sa však hodnoteniu jeho legality z pohľadu medzinárodného práva) a opätovne zdôraznil dočasný charakter opatrenia (do obnovenia občianskeho a politického života). Zároveň poznamenal, že daná otázka sa týka ochrany ruských občanov a krajanov, ako aj „najdôležitejšieho ľudského práva – práva na život.“ Uvedené konštatovanie má síce nádyh humanitárnej intervencie (ktorú Rusko dlhodobo odmieta), no samotný tento pojem ani odvolanie sa na koncept R2P (zodpovednosť za ochranu) však spomenuté neboli. Následne prezentoval prítomným list od ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyča, v ktorom ruskému prezidentovi Vladimirovi Putinovi oznamuje, že sa jeho krajina ocitla na kraji občianskej vojny a životy, bezpečnosť a práva ľudí, predovšetkým na juhovýchode krajiny a na Kryme, sú v ohrození. Z uvedeného dôvodu vyzval ruského prezidenta, aby s použitím ozbrojenej sily „obnovil legitimitu, mier, právo, poriadok a stabilitu pri obrane ľudí Ukrajiny.“ Veľvyslanec Ukrajiny vo svojom vyjadrení poznamenal, že za viac ako týždeň bolo na Kryme rozmiestnených približne 16 tisíc vojakov na lodiach, helikoptéroch a lietadlách, čo nasvedčuje tomu, že sa Rusko dlhodobo pripravovalo vojensky zasiahnuť. Zároveň sa vyjadril k ruskej poznámke o ochrane ľudských práv konštatovaním, že tie sú predovšetkým povinnosťou Ukrajiny a nepotre-

³⁸ K otázke pozvania pozri výklad nižšie v texte.

³⁹ Bližšie pozri GRAY, Ch. *International Law and the Use of Force*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 81. ISBN 978-0-19-923915-3.

bujú vonkajšiu pomoc. Následná diskusia už neprinesla pre ozrejmienie problematiky nič nové.⁴⁰

Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov zasadala vo veci ukrajinskej (nielen tzv. krymskej) krízy ešte niekoľkokrát, a to napríklad aj za prítomnosti ukrajinského premiéra Arsenija Jaceňuka. Konkrétne na zasadnutí z 13. marca 2014 sa, okrem iného, prejedávala otázka referenda vyhláseného na Kryme Najvyššou radou autonómnej republiky. Zo všetkých odznených výrokov sa najviac oplatí sústrediť na stanovisko ruského veľvyslanca Vitalija Čurkina – po prvýkrát sa totiž v jeho vyhlásení objavila zmienka o práve národov na sebaurčenie. „... v prípade Krymu sa to (právo na sebaurčenie – poznámka autora) zjavne objavilo ako výsledok právneho vaku vzniknutého násilným prevratom proti legitímnej vláde, vykonaného nacionalistickými radikálmi v Kyjeve, ako aj priamou hrozbou z ich strany nastoliť vlastný poriadok na území celej Ukrajiny.“ Následne predmetnú otázku spojil s politickým vývojom v Koso-ve a poznamenal, že usporiadanie referenda je výsledkom vlastného uváženia miestnych obyvateľov, bez akýchkoľvek zásahov zo strany Moskvy.⁴¹ Otázke práva národov na sebaurčenie budeme venovať pozornosť v inej časti príspevku.

Diskusie v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov ohľadne Krymu vyvrcholili dňa 15. marca 2014 predložením návrhu rezolúcie s pomerne tvrdými ustanoveniami, a to jeden deň pred plánovaným referendom. Uvedený návrh predovšetkým konštatoval povinnosť štátov zrieknuť sa vo vzájomných vzťahoch hrozby silou a použitia sily, pričom potvrdzoval, že získanie územia na základe hrozby silou alebo použitia sily je protiprávne. Ďalej potvrdil suverenitu, nezávislosť, jednotu a územnú celistvosť Ukrajiny v jej medzinárodne uznaných hraniciach a vyzval všetky strany sporu, aby hľadali jeho mierové riešenie. Zmiený návrh je osobitne dôležitý z pohľadu reakcií na tzv. krymské referendum. Predovšetkým sa v ňom uvádza, že Ukrajina na jeho usporiadanie nedala súhlas, preto ho Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov vyhlasuje za neplatné, a tým i nespôsobilé vyvolať právne účinky vo forme zmien v statuse Krymu. Vo svojom závere návrh obsahoval výzvu

---

⁴⁰ Bližšie pozri *Meeting No. 7125* [2014-03-03]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7125.

⁴¹ Bližšie pozri *Meeting No. 7134* [2014-03-13]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7134.

štátom a medzinárodným organizáciám, aby výsledky referenda neuznali.⁴²

Už pri prvom pohľade na pomerne „ostré“ znenie daného návrhu neprevapuje, že bol zo strany Ruska vetovaný, čo ruský veľvyslanec indikoval ešte pred samotným hlasovaním s odôvodnením, že odporuje právu obyvateľov Krymu slobodne sa rozhodnúť o svojej budúcnosti. Predstavitel' Číny sa hlasovania zdržal.⁴³

Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov sa ešte niekoľkokrát zišla z rôznych dôvodov týkajúcich sa vývoja situácie na Ukrajine; žiadne významnejšie vyhlásenie ohľadne Krymu však už neodznelo, a preto ďalším zasadnutiam nebudeme v našom príspevku venovať pozornosť. Diskusie o tzv. krymskej otázke v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov neskôr úplne utíchli.

Na záver tejto časti je potrebné poznamenať, že tzv. ukrajinská kríza opäť preukázala, že Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov je politický, a nie právny orgán, ktorý však za určitých okolností môže konať s právnymi účinkami. Konštatovanie o jej politickej (neprávnej) povahe je osobitne dôležité, nakoľko indikuje, že uvedený orgán nie je viazaný svojimi skoršími rozhodnutiami v podobných situáciách, a tie tak nezakladajú precedens (na rozdiel od súdnych rozhodnutí). Ak by tomu bolo naopak, v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov by nebolo možné použiť právo veta (ktorého opodstatnenosť bola v dôsledku tzv. krymskej krízy opäť spochybnená), a tak by tento orgán musel pristúpiť k označeniu danej situácie za hrozbu pre medzinárodný mier a bezpečnosť (*threat to international peace and security*), alebo dokonca za porušenie medzinárodného mieru a bezpečnosti (*breach of international peace and security*).⁴⁴

⁴² Bližšie pozri *Draft Resolution No. 2014/189* [2014-03-15]. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2014/189.

⁴³ Bližšie pozri *Meeting No. 7138* [2014-03-15]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7138.

⁴⁴ V prípade kórejskej vojny pozri *Resolution No. 82 (1950)* [Complaint of Aggression upon the Republic of Korea] [1950-06-25]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/82 (1950), vojny o Falklandy pozri *Resolution No. 502 (1982)* [Falkland Islands (Malvinas)] [1982-04-03]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/502 (1982), iracko-iránskej vojny pozri *Resolution No. 598 (1987)* [Iraq – Islamic Republic of Iran] [1987-07-20]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/598 (1987), a nakoniec irackej anexie Kuvajtu pozri *Resolution No. 660 (1990)* [Iraq – Kuwait] [1990-08-02]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/660 (1990).

Keďže diskusie v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov boli osožné len z pohľadu oboznámenia sa s ruskými argumentmi, pričom k žiadnej akcii z jej strany nedošlo, bude prínosnejšie venovať pozornosť postoju Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, ktoré sa tzv. krymskou otázkou tiež zaoberalo a v ktorom diskusie vyústili dňa 27. marca 2014 do prijatia rezolúcie s názvom Územná celistvosť Ukrajiny.⁴⁵ ňou sa prihlásilo k svojmu doterajšiemu postoju odmietania anexie ako platného titulu nadobúdania štátneho územia a nadviazalo tak na svoje skoršie dokumenty, ktoré boli predstavené vyššie. Týmto postojom pričlenenie Krymu k Ruskej federácii síce odmietlo, ale urobilo tak pomerne váhavým spôsobom, nakoľko vyššie uvedená rezolúcia bola prijatá pomerom hlasov 100 (za) ku 11 (proti) ku 58 (zdržalo sa). Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov v nej potvrdilo suverenitu, politickú nezávislosť, jednotu a územnú celistvosť Ukrajiny a vyzvalo všetky štáty, aby sa zdržali a zriekli rozvracania jednoty a celistvosti predmetného štátu. Nakoniec vyzvalo všetky štáty, medzinárodné organizácie a špecializované orgány, aby neuznali zmeny v postavení Krymskej autonómnej republiky a mesta Sevastopol'. Skutočnosť, že sa debaty o tzv. krymskej otázke po ruskom vete presunuli z Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov do Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, nie je veľkým prekvapením, nakoľko sa *de facto* potvrdilo, že Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov nebude akcieschopná. Vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov už Rusko nemalo možnosť zablokovať hlasovanie o predloženej návrhu, ktorý jednoznačne smeroval proti ruskej zahraničnej politike. Zároveň je ale potrebné ešte raz pripomenúť, že rezolúcie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov nemajú právne záväznú povahu, a tak je aj vyššie zmienenú rezolúciu nutné interpretovať len ako spôsob politického odsúdenia.

Relevancia ruských argumentov odôvodňujúcich intervenciu

Z diskusií vedených najmä v Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov je v zásade možné vyabstrahovať tri argumenty, ktoré Ruská federácia predložila (alebo ich aspoň implicitne možno predpokladať) a ktorými sa snažila ospravedlniť násilné pričlenenie Krymu. Každému z nich budeme venovať pozornosť. Sú to:

---

⁴⁵ Bližšie pozri *Resolution No. 68/262* [Territorial Integrity of Ukraine] [2014-04-01]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/68/262.

- a) ochrana rusky hovoriaceho obyvateľstva;
- b) nápravná secesia;
- c) pozvanie zo strany ukrajinského prezidenta;
- d) právo na sebaurčenie.

Ad a) ochrana rusky hovoriaceho obyvateľstva alebo krajanov bola zo strany ruských predstaviteľov akcentovaná pomerne často. V danej súvislosti je potrebné ešte raz upozorniť, že hoci krajanovia boli aj ruskej národnosti, ich občianstvo bolo ukrajinské. Keďže hovoríme o cudzích štátnych príslušníkoch, nie o ruských občanoch, je v tejto súvislosti vhodnejšie hovoriť nie o záchrane vlastného obyvateľstva,⁴⁶ ale o humanitárnej intervencii vykonanej v prospech cudzích občanov. Ruské argumenty nápadne pripomínajú práve tento druh intervencie, hoci samotné Rusko vo vzťahu k Ukrajine takýto pojem nikdy nepoužilo. Ironiou celej situácie je, že hoci sa Rusko na teóriu humanitárnych intervencií implicitne odvolávalo, v skutočnosti patrí medzi jej odporcov.⁴⁷ A keďže uvedený argument bol v prípade tzv. krymskej otázky od začiatku prítomný, hoci nie explicitne vyslovený, javí sa ako dôležité legalitu predmetného zásahu otestovať. Nakoľko je však zodpovednosť za ochranu (tzv. R2P) v medzinárodnom práve sporným konceptom, ktorý nie je jednoznačne prijímaný, je nájdenie určujúcich kritérií legality mimoriadne zložité (z konania štátov sa tiež nedá jednoznačne vyabstrahovať). Z uvedeného dôvodu budeme aplikovať kritériá doktríny medzinárodného práva, ktoré budú pre účely nášho príspevku mierne upravené:⁴⁸

⁴⁶ Aj tento argument bol zo strany ruských predstaviteľov okrajovo zmienený.

⁴⁷ Najmarkantnejšie sa to prejavilo v prípade pokusu o riešenie sýrskej občianskej vojny, keď bol zo strany najmä západných štátov predložený návrh rezolúcie odvolávajúci sa na doktrínu Responsibility to Protect (v skratke R2P – je širšou kategóriou ako humanitárna intervencia, ale v krajom prípade tiež pripúšťa nasadenie ozbrojenej sily – poznámka autora). Návrh bol zo strany Ruska (a Číny) nekompromisne vetovaný s odôvodnením, že doktrína R2P bola naposledy použitá v prípade zavedenia bezletovej zóny nad Líbyou (*Resolution No. 1973 (2011)* [Libya] [2011-03-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1973 (2011)) a splnomocňovala len na ochranu civilného obyvateľstva. Rusko doteraz obviňuje zasahujúce mocnosti, že doktrínu zneužili na zvrhnutie Muammara Kaddáfího; práve z dôvodu náchylnosti na zneužitie Rusko doktrínu R2P a spolu s ňou aj myšlienku humanitárnych intervencií odmieta. Ohľadne diskusii o sýrskej občianskej vojne a odmietnutí jej riešenia prostredníctvom doktríny R2P bližšie pozri zápisnicu zo zasadnutia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov zo dňa 4. októbra 2011. *Meeting No. 6627* [2011-10-04]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.6627.

⁴⁸ Kritériá legality vypracoval Sir Nigel Rodley; nakoľko však pripúšťa legalitu zásahu aj bez súhlasu Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, bolo uvedené kritérium vzhľadom na jeho kontroverznosť vypustené. Tento krok však nemá žiadny vplyv na po-

- aa) závažnosť situácie – predpokladá páchanie genocídy, etnických čísteľ, zločinov proti ľudskosti alebo vojnových zločinov. Hoci je nepochybným faktom, že na mnohých miestach Ukrajiny sa civilné obyvateľstvo stalo obeťou nepokojov a ozbrojených útokov, tie však nemali charakter vyššie zmienených zločinov, ani nevykazovali zo strany ukrajinských štátnych predstaviteľov subjektívnu stránku úmyslu, ktorú nie je možné uprieť iba v prípade zrušenia jazykových práv menšín žijúcich na Ukrajine, čo však nemožno považovať za zločiny podľa medzinárodného práva;
- ab) politická neutralita – znamená v podstate zásah *bona fides*, ktorý vylučuje postranné úmysly zasahujúceho štátu. Keď sa vrátíme k ruským argumentom spomenutým vyššie, môžeme vidieť, ako ruský veľvyslanec pri Organizácii Spojených národov hovoril o dočasných opatreniach (do normalizovania občianskeho a politického života); ruský zásah však viedol k trvalým územným zmenám. Dočasnosť ruskej prítomnosti bola vylúčená tým, že sa miestne referendum konalo pod ruskou kontrolou (respektíve za prítomnosti ruských vojsk), ktorá, hoci protiprávne, ale predsa spečatila nemennosť územných zmien, teda definitívnosť pričlenenia Krymu k Ruskej federácii;
- ac) nevyhnutnosť – je znakom *ultima ratio*, čiže posledným možným prostriedkom. To znamená, že riešenie krízy prostredníctvom mierových prostriedkov by bolo bezvýsledné a zbytočné. V kontexte tzv. krymskej otázky je však evidentné, že zo strany Ruskej federácie nedošlo k pokusu o riešenie menej závažnými prostriedkami, ktorých použitie ani nebolo zamýšľané, nakoľko, ako samotný Vladimir Putin potvrdil, o pričlenení Krymu rozhodol ešte pred ruským zásahom a samotným referendom;⁴⁹
- ad) primeranosť – znamená nasadenie prostriedkov, ktoré sú v predmetnej situácii adekvátne. Reagovanie na vzniknutú situáciu skôr, ako sa o jej riešenie pokúsi ukrajinská strana, či reagovanie násilným zásahom v mene ochrany menšinových práv, namiesto napríklad ini-

---

sudzovanie legality z pohľadu všetkých ostatných kritérií. Bližšie pozri RODLEY, N. 'Humanitarian Intervention'. In: M. WELLER, ed. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 788-793. ISBN 978-0-19-967304-9.

⁴⁹ Bližšie pozri Putin Reveals Secrets of Russia's Crimea Takeover Plot. In: *BBC News* [online]. 2015-03-09 [cit. 2018-01-28]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-31796226>.

ciovania konania pred relevantnými súdnymi alebo kvázi-súdnymi orgánmi, sa v danej súvislosti javí ako disproportčné;

- ae) zodpovednosť (*accountability*) – v ponímaní autora kritérií znamená akceptovanie realizovaných krokov zo strany medzinárodného spoločenstva. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov prijatím Rezolúcie 68/262 prípadnú legalitu ruských krokov úplne „zmietlo zo stola“. A tak je na záver tejto state možné konštatovať, že ruské kroky týkajúce sa tzv. krymskej otázky nespĺňajú ani jedno z vyššie uvedených kritérií.

Ad b) koncept tzv. nápravnej secesie síce zo strany Ruskej federácie ani zo strany ukrajinských Rusov nebol explicitne predložený, ale vzhľadom na fakt, že situácia nápadne pripomína realizáciu tohto konceptu, je dôležité venovať mu adekvátnu pozornosť. Nápravnú secesiu, ktorá sa do určitej miery prekrýva s konceptom zodpovednosti chrániť (a preto je aj rovnako kontroverzná), by v teoretickej rovine bolo možné predstaviť ako odtrhnutie sa určitej menšiny od územia predošlého suveréna, ktorý vážnym spôsobom porušuje jej ľudské práva. Účelom takéhoto separovania je vytvoriť stabilitu tam, kde sa vzhľadom na predchádzajúce perzekúcie zo strany pôvodného štátu nedá odôvodnene predpokladať uzmierenie ani ďalšie mierové spolužitie týchto komunít. Z akademického uhla pohľadu by sa pre nápravnú secesiu dali ustanoviť nasledovné kritériá, na pozadí ktorých budeme testovať legalitu tzv. krymskej secesie:

- ba) nápravná secesia je poslednou možnosťou (*ultima ratio*) riešenia situácie, to znamená, že neprichádza do úvahy žiadna iná reálna možnosť nápravy situácie. Ako už bolo v prípade konceptu R2P podotknuté, situácia nevykazovala taký stupeň závažnosti, navyše sa z ruskej strany ani nepočítalo s inými, menej závažnými spôsobmi riešenia;
- bb) existencia závažného protiprávneho stavu – hoci istá forma napätia medzi ruskou menšinou na Kryme a Kyjevom bola vždy prítomná a vyvrcholila v oklieštení menšinových jazykových práv, nie je možné túto situáciu označiť za natoľko závažnú, aby si vyžadovala radikálne riešenie vo forme intervencie a následného odtrhnutia sa;
- bc) primeraná lehota na riešenie situácie je dôležitým kritériom, aby sa predišlo prípadnému unáhleniu. V prípade Krymu však nebol k dispozícii dostatočne dlhý čas na to, aby sa hľadali iné formy riešenia. Promptnosť ruského zásahu neospravedlňuje, ako už bolo uvedené, oklieštenie jazykových práv, nakoľko nemalo dostatočnú závažnosť;

bd) legitimita, ktorá sa prejavuje v širokej akceptácii secesie zo strany medzinárodného spoločenstva, je s prihliadnutím na zmienenu rezolúciu Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov rovnako spochybnená.⁵⁰

Ako je z vyššie naznačených skutočností vidno, ani koncept tzv. nápravnej secesie, hoc by aj bol predložený, by neobstál, a to z rovnakých dôvodov ako v prípade konceptu zodpovednosti chrániť. Preto sa javí ako zbytočné klásť paralely medzi politickým vývojom Kosova, ktorý kulminoval vo vyhlásení samostatnosti, a tzv. krymskou otázkou.

Ad c) pozvanie zo strany ukrajinského prezidenta bol jeden z ďalších argumentov, ktoré Rusko prednieslo na odôvodnenie svojej vojenskej prítomnosti. Povestným sa stal záber ruského veľvyslanca ukazujúceho Bezpečnostnej rade Organizácie Spojených národov list ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyča, datovaný 1. marca 2014, ktorým žiada Vladimira Putina o vojenskú pomoc „v záujme nastolenia legitimity, mieru, práva a poriadku, stability a obrany ľudu Ukrajiny“.⁵¹ Medzinárodné právo naozaj pozná inštitút pozvania cudzích ozbrojených síl, ktorý je v skutočnosti súhlasom s vojenským zásahom, a tak je zároveň okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť.⁵² Platnosť takéhoto pozvania má však svoje podmienky. Predovšetkým sa môže týkať iba situácií nedosahujúcich intenzitu ozbrojeného konfliktu (teda vnútorných nepokojov či povstaní); v prípade občianskych vojen je intervencia na strane vlády prípustná za predpokladu, že do konfliktu zasahuje na strane povstalcov tretí štát.⁵³ Je nepochybné, že situácia na Kryme v čase ruských ozbrojených zásahov nedosahovala intenzitu ozbrojeného konfliktu, a tak je o prvej podmienke možné povedať, že je splnená. Druhou podmienkou je sku-

---

⁵⁰ Bližšie pozri aj BLAŠKOVIČ, K. Sebourčenie – ľudské právo alebo destabilizačný faktor?. In: M. BULLA a P. VARGA, eds. *Nová Európa – výzvy a očakávania: Výzvy pre medzinárodnoprávnu a európsku ochranu ľudských práv v podmienkach novej Európy* [online]. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 203-225 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-80-8168-559-0. Dostupné na: http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2017/03/zbornik_TPD_medzinarodnopravna_ochrana.pdf.

⁵¹ Bližšie pozri Ukraine's Yanukovich Asked for Troops, Russia Tells UN. In: *BBC News* [online]. 2014-03-04 [cit. 2018-01-16]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26427848>.

⁵² Bližšie pozri *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with Commentaries: 2001*. United Nations, 2001, s. 72-74.

⁵³ Bližšie pozri GRAY, Ch. *International Law and the Use of Force*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 81. ISBN 978-0-19-923915-3.

točnosť, že ju musí formulovať oprávnený reprezentant štátu.⁵⁴ Hoci doktrína medzinárodného práva hovorí o pozvaní vlády, samotný tento pojem nie je presne definovaný a býva vykladaný pomerne široko, zahŕňajúc pritom najvyšších predstaviteľov štátu, respektíve sa polemizuje skôr o tom, kedy je legitimita na adresovanie takéhoto pozvania ešte zachovaná.⁵⁵ Toto všetko sú však skôr akademické debaty snažiace sa o definovanie presných limitov pre politiku štátov; samotný zásah Ruska na Ukrajinu či neskôr v Sýrii bol skôr dôkazom skutočnosti, že sa štáty pri posudzovaní takejto „legitimity“ riadia skôr vlastnými záujmami. Pokiaľ však zostaneme na poli medzinárodného práva, namiesto medzinárodnej politiky, je potrebné pozrieť sa na detaily Janukovyčovho pozvania, o ktorom on sám neskôr vyhlásil, že bolo chybné.⁵⁶

Posudzovanie legality predmetného pozvania je pomerne komplikovanou záležitosťou, ktorá si vyžaduje preskúmanie viacerých, veľmi podstatných detailov. Pokiaľ sa budeme pridržať vyššie spomenutého širokého výkladu pojmu „vláda“, javí sa *prima facie* ako nespochybniteľné, že v situácii nedosahujúcej intenzitu ozbrojeného konfliktu mohol ukrajinský prezident adresovať pozvanie cudzím vojskám. Do „hry“ však v tomto okamihu vstupuje už spomenutá legitimita prezidenta, nakoľko bol Viktor Janukovyč v čase adresovania pozvania už zosadeným prezidentom. K danému kroku došlo dňa 22. februára 2014⁵⁷ zo strany ukrajinského parlamentu (Verkhovna Rada), pričom až o týždeň neskôr adresoval ruskému prezidentovi žiadosť o pomoc. Samotný moment pozbavenia Janukovyča prezidentského úradu je však, ako poznamenáva Veronika Bílková, problematický. Nebol totiž dodržaný postup odvolávania tak, ako ho

⁵⁴ Na tomto mieste je len pre komplexnosť potrebné poznamenať, že pozvanie na intervenciu Rusku adresoval aj krymský premiér Sergej Aksionov; s určitosťou je však možné konštatovať, že mu Rusko neprikladalo veľkú váhu, nakoľko sa na medzinárodných fórach odvolávalo na pozvanie vtedy už zosadeného ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyča.

⁵⁵ Pozri napríklad NOLTE, G. Intervention by Invitation. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* [online]. 2018 [cit. 2018-01-27]. Dostupné na: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1702?prd=EPIL>; a FOX, G. H. Intervention by Invitation. In: M. WELLER, ed. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 816-840. ISBN 978-0-19-967304-9.

⁵⁶ Bližšie pozri Ex-Ukrainian President: Inviting Russia into Crimea Was 'Wrong'. In: *New York Post* [online]. 2014-04-02 [cit. 2018-01-29]. Dostupné na: <https://nypost.com/2014/04/02/ex-ukrainian-president-inviting-russia-into-crimea-was-wrong/>.

⁵⁷ Bližšie pozri Ukrainian MPs Vote to Oust President Yanukovich. In: *BBC News* [online]. 2014-02-22 [cit. 2018-01-30]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842>.

predpokladá ukrajinská ústava, podľa ktorej má samotnému odvolaniu predchádzať vyšetrovanie, či sa prezident dopustil vlastizrady alebo iného zločinu. Následne túto otázku posudzuje ukrajinský Najvyšší súd, ako aj Ústavný súd, a až potom prichádza na rad odvolávanie trojštvrтинovou väčšinou parlamentu. Odvolanie prezidenta sa preto v uvedenej súvislosti javí ako protiústavné,⁵⁸ hoci faktom zostáva, že väčšina európskych krajín, s výnimkou napríklad Ruska, odmietla Janukovyča ďalej uznávať za ukrajinského prezidenta. Legalita pozvania má však popri uvedenom i ďalší rozmer. Podľa ukrajinskej ústavy totiž musí s takýmto pozvaním vysloviť súhlas Verkhovna Rada, k čomu nedošlo. A tak aj v prípade, že by sme Viktora Janukovyča považovali v čase pozvania za stále úradujúceho legitímneho prezidenta Ukrajiny, museli by sme konštatovať, že konal *ultra vires*.⁵⁹ Obidva predložené scenáre teda predpokladajú porušenie medzinárodného práva, a tak fakt pozvania nie je spôsobilý „ospravedlniť“ ruský vojenský zásah na Kryme.

Ad d) právo na sebaurčenie bolo posledným a asi najčastejšie akcentovaným odôvodnením, ktoré sa ale nevzťahovalo na ruský vojenský zásah, ale na nasledujúce miestne referendum. Keďže sú obidva inštitúty úzko previazané, bude ich legalita posúdená v nasledujúcej časti príspevku.

Legalita tzv. krymského referenda

Po ruskej vojenskej intervencii nasledovalo dňa 16. marca 2014 usporiadanie miestneho referenda ako prejav slobodnej vôle obyvateľov Krymu a Sevastopoľa, ktorý mal formálnym spôsobom „spečatiť“ politický osud uvedeného regiónu. Výsledok referenda je dobre známy; prevažná väčšina zúčastnených hlasovala za pripojenie k Ruskej federácii. Po referende vyhlásili samosprávne orgány Krymu a Sevastopoľa nezávislosť od Ukrajiny a požiadali o pripojenie k Ruskej federácii, na čo Vladimir Putin reagoval podpísaním dekrétu, ktorým uznal Krym za samostatný a nezávislý štát.⁶⁰ O niekoľko dní neskôr sa Krym stal integrálnou súčasťou Ruskej federácie.

⁵⁸ Ďalšie posudzovanie uvedenej otázky je mimo obsahového zamerania nášho príspevku, a preto mu nebudeme venovať bližšiu pozornosť.

⁵⁹ Bližšie pozri BÍLKOVÁ, V. The Use of Force by the Russian Federation in Crimea. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* [online]. 2015, vol. 75, s. 39-42 [cit. 2018-01-30]. ISSN 0044-2348.

⁶⁰ Bližšie pozri Russia's Vladimir Putin Recognises Crimea as Nations. In: *BBC News* [online]. 2014-03-17 [cit. 2018-01-22]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26621726>.

Hodnotenie legality pričlenenia Krymu má dve roviny – podľa vnútroštátnej právnej úpravy a podľa medzinárodného práva. Pokiaľ pristúpime k analýze podľa vnútroštátneho práva, právnym základom je Ústava Ukrajiny, ktorá obsahuje niekoľko relevantných ustanovení. Predovšetkým je to článok 2 Ústavy Ukrajiny, ktorý hovorí, že územie Ukrajiny je v rámci jej súčasných hraníc nedeliteľné a neporušiteľné. Omnoho dôležitejšie sú ďalšie ustanovenia venujúce sa referendu. Podľa článku 72 Ústavy Ukrajiny celorepublikové referendum vyhlasuje Verkhovna Rada alebo prezident; článok 73 Ústavy Ukrajiny zase ustanovuje, že otázky územných zmien sa budú riešiť výlučne v rámci celorepublikového referenda.⁶¹

Z vyššie uvedených skutočností jasne vyplýva, že aj keď Krym a Sevastopol mali v rámci štátu autonómne postavenie, stále zostávali teritoriálnou súčasťou Ukrajiny, a teda sa na ne vzťahovali všetky ustanovenia ukrajinskej ústavy. Vyhlásenie miestneho referenda na Kryme o teritoriálnych otázkach je preto nutné označiť jednoznačne za protiústavné a nelegálne.

Rovnako dôležité je však venovať pozornosť aj medzinárodnoprávnym aspektom uvedeného referenda. Ako už bolo zmienené vyššie, medzinárodné právo chráni územnú celistvosť štátov, a to predovšetkým v článku 2 odsek 4 Charty Organizácie Spojených národov. Uvedená ochrana územnej celistvosti, navyše vo vzťahu k ľudovým hlasovaniam spojeným s právom národov na sebaurčenie, sa riešila už i pred prijatím Charty Organizácie Spojených národov, konkrétne v medzivojnovom období. Prípád sa týkal Aalandských ostrovov, ktorých obyvatelia patrili ku švédskemu menšine, ale ostrovy samotné boli súčasťou fínskeho teritória. Právna otázka vyvstala v súvislosti s tým, či uvedené obyvateľstvo malo právo na sebaurčenie a či v miestnom ľudovom hlasovaní mohlo rozhodovať o zotrvaní v štátnom zväzku s Fínskom alebo o pričlenení ku Švédsku. Relevantné časti Správy Medzinárodnej komisie právnikov sa oplatí citovať: „... právo disponovať národným územím je v podstate atribútom suverenity každého štátu. [...] Všeobecne povedané, udeliť alebo odmietnuť časti svojej populácie právo rozhodnúť sa o svojom politickom osude formou ľudového hlasovania alebo iným spôsobom je výlučne atribútom suverenity každého štátu, ktorý sa už definitívne vytvoril.“ Z uvedeného jasne vyplýva, že riešenie predmetnej otázky ponecháva medzinárodné

---

⁶¹ Bližšie pozri *Constitution of Ukraine* [online]. 2018 [cit. 2018-01-22]. Dostupné na: <http://www.legislationline.org/documents/section/constitutions/country/52>.

právo v rámci jurisdikcie každého štátu, nakoľko „akékoľvek iné riešenie by sa rovnalo porušeniu suverénnych práv štátov a prinieslo by so sebou riziko vzniku ťažkostí a nedostatok stability, ktoré by [...] ohrozili záujmy medzinárodného spoločenstva. Ak takéto právo nemajú väčšie alebo menšie časti národa, rovnako ich nemá ani štát, ku ktorému sa národnostné skupiny želajú pričleniť, ani akýkoľvek iný štát.“⁶²

Uvedené konštatovanie Medzinárodnej komisie právnikov je do dnešného dňa citované a prijímané ako obsahujúce všeobecné právne presvedčenie, ktoré sa od čias jeho vydania nezmenilo. Za daných okolností je možné konštatovať, že pričlenenie Krymu k Ruskej federácii nemá oporu ani vo vnútroštátnom práve, a ani v medzinárodnom práve, čoho dôkazom je i všeobecné právne presvedčenie, ktoré sa odzrkadlilo v rezolúcii Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov odcitovanej vyššie, ako aj v návrhu rezolúcie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov. Nachádzali sa v ňom obsahovo podobné ustanovenia a prijaté nebolo iba v dôsledku jediného veta zo strany stáleho člena (a pri zdržaní sa ďalšieho člena) Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov. Navyše je možné konštatovať, že uznanie legality diskutovaného referenda je zároveň aj zasahovaním do vnútorných záležitostí iných štátov, a ako vieme, zásada nezasahovania do vnútorných záležitostí iných štátov je, podobne ako iné, vyššie uvedené zásady, jednou zo základných noriem medzinárodného práva.

Ak by sme aj napriek uvedeným skutočnostiam predsa len ďalej uvažovali o argumente práva na sebaurčenie, za zamyslenie stojí fakt, prečo sa ho ruskí predstavitelia dovoľávali iba vo vzťahu ku Krymu, ale nie už napríklad k východným častiam Ukrajiny, ktoré sú rovnako obývané početnou ruskou menšinou. Právo na sebaurčenie sa totiž viaže na kolektív jednotlivcov, a nie na územie.

Záver

Ako už bolo v úvode naznačené, predložený príspevok nemal za cieľ spochybníť prevládajúce názory o protiprávnosti pričlenenia Krymu k Ruskej federácii. Namiesto toho sa pokúsil o definovanie a preskúmanie rele-

---

⁶² Bližšie pozri *Report of the International Committee of Jurists Entrusted by the Council of the League of Nations with the Task of Giving an Advisory Opinion upon the Legal Aspects of the Aaland Islands Question* [1920] [online]. 2018, s. 3 a nasl. [cit. 2018-01-23]. Dostupné na: <https://www.ilsa.org/jessup/jessup10/basicmats/aaland1.pdf>.

vantých právnych aspektov vzťahujúcich sa na danú tému, konkrétne týchto štyroch:

1. ochrana ruskej menšiny a „krajanov“ na Kryme, ktorých jazykové práva boli oklieštené – ruský zásah bol neadekvátny a nevykazoval ani znaky nevyhnutnosti, nakoľko neboli vyčerpané všetky menej závažné prostriedky nápravy situácie;
2. nápravná secesia, ktorá síce nebola predložená ako argument, predsa len by však ruský zásah a z neho vyplývajúce konzekvencie mohli dobre zapadnúť do takejto šablóny. Hoci v tomto prípade by teoreticky bolo možné hovoriť o secesii, chýba prvok „nápravy“ predošlej krivdy. Podobne ako v bode 1, ani tu nebola splnená podmienka nevyhnutnosti a primeranosti;
3. právo národa na sebaurčenie sa v predmetnom prípade naozaj ukázalo ako jedno z najzneužívanějších práv, nakoľko reálne nie je možné hovoriť o žiadnom národe, ktorý by sa za daných okolností mohol legálne dožadovať svojho sebaurčenia;
4. miestne referendum, ktoré porušilo rovnako Ústavu Ukrajiny, ako aj všeobecne akceptované normy medzinárodného práva, nakoľko na jeho vyhlásenie a uskutočnenie miestne obyvateľstvo nebolo oprávnené.

Summa summarum platí, že žiadny z domnelých alebo reálne predložených ruských argumentov v prospech pričlenenia Krymu k Ruskej federácii neobstojí, a tak sú viac výhovorkou ako relevantným právnym tvrdením. Samozrejme, bolo by sečné a zároveň aj predpojaté tvrdiť, že Kyjev sa vo vzťahu k ruskej menšine na Kryme (a východe Ukrajiny) nedopustil porušenia medzinárodného práva, predovšetkým menšinových ľudských práv. Zároveň je ale potrebné dodať, že žiadne z týchto konaní nebolo natoľko závažné, aby odôvodnilo ruský vojenský zásah. Navyše, ako sa ukázalo, v prípade Krymu boli „kocky“ hodené už skôr, a tak ukrajinské reštriktívne kroky síce prišli z propagandistického uhla pohľadu vhod, ale nemohli vyvolať, a ani nevyvolali ruskú vojenskú intervenciu.

Otázkou nateraz zostáva, aká bude budúcnosť vzájomných vzťahov medzi Ruskou federáciou a ostatnými krajinami (predovšetkým krajinami Európskej únie), ktoré legalitu pričlenenia Krymu odmietli akceptovať. Je totiž isté, že Rusko sa tohto územia nevzdá a Ukrajina sa ho nepokúsi získať naspäť ozbrojenou cestou. Z dlhodobého hľadiska a s prihliadnutím na postavenie Ruska na medzinárodnej scéne je nepochybné, že skôr či neskôr bude musieť dôjsť k normalizácii vzájomných vzťahov

a otázka legality tzv. krymskej secesie či, lepšie povedané, elegantne vykonanej anexie upadne do prítmnia dejín a štáty sa s ňou „naučia žiť“. A tak je viac ako pravdepodobné, že nad rímskoprávnou zásadou *ex iniuria ius non oritur* po istom čase preváži ďalšia maxima, a to *ex facto ius oritur*.⁶³

Zoznam bibliografických odkazov

AKANDE, D. *The Prohibition of the Use of Force in International Relations* [online]. 2017 [cit. 2017-12-17]. Dostupné na: http://legal.un.org/avl/ls/Akande_PS_video_1.html.

AUST, A. *Modern Treaty Law and Practice*. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 443 s. ISBN 0-521-59846-X.

BÍLKOVÁ, V. The Use of Force by the Russian Federation in Crimea. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* [online]. 2015, vol. 75, s. 27-50 [cit. 2017-12-15]. ISSN 0044-2348. Dostupné na: http://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_27_50.pdf.

BLAŠKOVIČ, K. Sebaurčenie – ľudské právo alebo destabilizačný faktor?. In: M. BULLA a P. VARGA, eds. *Nová Európa – výzvy a očakávania: Výzvy pre medzinárodnoprávnu a európsku ochranu ľudských práv v podmienkach novej Európy* [online]. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 203-225 [cit. 2018-01-15]. ISBN 978-80-8168-559-0. Dostupné na: http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2017/03/zbornikTPD_medzinarodnopravna_ochrana.pdf.

BROWNLIE, I. *Princípy medzinárodného verejného práva*. 1. vyd. Bratislava; Žilina: Paneurópska vysoká škola; Eurokódex, 2013. 868 s. ISBN 978-80-89447-64-0.

Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) [1986-06-27]. International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, 1986, s. 14-150.

Conference on Security and Co-operation in Europe: Final Act of 1 August 1975 [online]. 2018 [cit. 2018-01-03]. Dostupné na: <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>.

---

⁶³ K uvedenej právnej dileme bližšie pozri DINSTEIN, Y. *War, Aggression and Self-defence*. 4th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 168-172. ISBN 978-0-521-61631-7.

- Constitution of Ukraine* [online]. 2018 [cit. 2018-01-22]. Dostupné na: <http://www.legislationline.org/documents/section/constitutions/country/52>.
- DINSTEIN, Y. *War, Aggression and Self-defence*. 4th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 349 s. ISBN 978-0-521-61631-7.
- DIXON, M. *Textbook on International Law*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2007. 372 s. ISBN 978-0-19-920818-0.
- Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with Commentaries: 2001*. United Nations, 2001, s. 31-143.
- Draft Resolution No. 2014/189* [2014-03-15]. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2014/189.
- Ex-Ukrainian President: Inviting Russia into Crimea Was 'Wrong'. In: *New York Post* [online]. 2014-04-02 [cit. 2018-01-29]. Dostupné na: <https://nypost.com/2014/04/02/ex-ukrainian-president-inviting-russia-into-crimea-was-wrong/>.
- FOX, G. H. Intervention by Invitation. In: M. WELLER, ed. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 816-840. ISBN 978-0-19-967304-9.
- GRAY, Ch. *International Law and the Use of Force*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. 455 s. ISBN 978-0-19-923915-3.
- Kellogg-Briand Pact 1928. In: *Lillian Goldman Law Library* [online]. 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp.
- Letter Dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine to the United Nations Addressed to the President of the Security Council No. 2014/136* [2014-02-28]. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2014/136.
- Meeting No. 6627* [2011-10-04]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.6627.
- Meeting No. 7123* [Official Communiqué of the 7123rd (Closed) Meeting of the Security Council] [2014-02-28]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7123.
- Meeting No. 7124* [2014-03-01]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7124.

- Meeting No. 7125* [2014-03-03]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7125.
- Meeting No. 7134* [2014-03-13]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7134.
- Meeting No. 7138* [2014-03-15]. Zasadnutie Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/PV.7138.
- Memorandum on Security Assurances in Connection with Ukraine's Accession to the Treaty on Non-proliferation of Nuclear Weapons* [1994-12-05]. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov; Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/49/765, S/1994/1399.
- NOLTE, G. Intervention by Invitation. In: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* [online]. 2018 [cit. 2018-01-27]. Dostupné na: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1702?prd=EPIL>
- Partition Treaty on the Status and Conditions of the Black Sea Fleet* [1997] [online]. 2017 [cit. 2017-12-18]. Dostupné na: https://en.wikisource.org/wiki/Partition_Treaty_on_the_Status_and_Conditions_of_the_Black_Sea_Fleet.
- Putin Reveals Secrets of Russia's Crimea Takeover Plot. In: *BBC News* [online]. 2015-03-09 [cit. 2018-01-28]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-31796226>.
- RANDELZHOFFER, A. Article 2 (4). In: B. SIMMA, et al. *The Charter of the United Nations: A Commentary: Volume 1*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 112-136. ISBN 978-0-19-924449-2.
- Report of the International Committee of Jurists Entrusted by the Council of the League of Nations with the Task of Giving an Advisory Opinion upon the Legal Aspects of the Aaland Islands Question* [1920] [online]. 2018, s. 3 a nasl. [cit. 2018-01-23]. Dostupné na: <https://www.ilsa.org/jessup/jessup10/basicmats/aaland1.pdf>.
- Resolution No. 68/262* [Territorial Integrity of Ukraine] [2014-04-01]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/68/262.

- Resolution No. 82 (1950)* [Complaint of Aggression upon the Republic of Korea] [1950-06-25]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/82 (1950).
- Resolution No. 502 (1982)* [Falkland Islands (Malvinas)] [1982-04-03]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/502 (1982).
- Resolution No. 598 (1987)* [Iraq – Islamic Republic of Iran] [1987-07-20]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/598 (1987).
- Resolution No. 660 (1990)* [Iraq – Kuwait] [1990-08-02]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/660 (1990).
- Resolution No. 678 (1990)* [Iraq – Kuwait] [1990-11-29]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/678 (1990).
- Resolution No. 1973 (2011)* [Libya] [2011-03-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1973 (2011).
- Resolution No. 2625 (XXV)* [Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations] [1970-10-24]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/2625 (XXV).
- Resolution No. 3314 (XXIX)* [Definition of Aggression] [1974-12-14]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/RES/3314 (XXIX).
- RODLEY, N. 'Humanitarian Intervention'. In: M. WELLER, ed. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 775-796. ISBN 978-0-19-967304-9.
- Russia Proposes to Terminate Agreement Regarding Recognition of Borders with Ukraine. In: *112.international* [online]. 2018-01-14 [2018-01-25]. Dostupné na: <https://112.international/politics/russian-state-duma-proposed-to-terminate-agreement-with-ukraine-regarding-recognition-of-borders-24575.html>.

- Russia's Vladimir Putin Recognises Crimea as Nations. In: *BBC News* [online]. 2014-03-17 [cit. 2018-01-22]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26621726>.
- SHAW, M. N. *International Law*. 6th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 1542 s. ISBN 978-0-521-72814-0.
- The Covenant of the League of Nations. In: *Lillian Goldman Law Library* [online]. 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp.
- The Treaty of Friendship, Cooperation and Partnership between Russian Federation and Ukraine* [1997-05-31] [online]. 2017 [cit. 2017-12-18]. Dostupné na: <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=4181>.
- Ukraine's Yanukovych Asked for Troops, Russia Tells UN. In: *BBC News* [online]. 2014-03-04 [cit. 2018-01-16]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26427848>.
- Ukrainian MPs Vote to Oust President Yanukovych. In: *BBC News* [online]. 2014-02-22 [cit. 2018-01-30]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842>.
- Vienna Convention on the Law of Treaties* [1969-05-23] [Viedenský dohovor bol publikovaný vo Vyhláške ministra zahraničných vecí č. 15/1988 Zb.].
- WELLER, M. ed. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015. 1280 s. ISBN 978-0-19-967304-9.

JUDr. Mgr. Kristián Blaškovič, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
kristian.blaskovic@truni.sk